

Bài 14

V.I. LÊ-NIN VÀ PHONG TRÀO CÔNG NHÂN NGA ĐẦU THẾ KỈ XX – CÁCH MẠNG NGA 1905 – 1907

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Cần có những hiểu biết về : tình hình nước Nga vào đầu thế kỉ XX, về vai trò của Lê-nin đối với cách mạng Nga và cuộc Cách mạng 1905 – 1907 ở Nga.

2. Về kỹ năng

Nâng cao trình độ phân tích, so sánh tính chất cuộc Cách mạng Nga 1905 – 1907 với tính chất của các cuộc cách mạng đã học để rút ra bài học lịch sử.

3. Về thái độ

Kính yêu Lê-nin ; hiểu rõ về Cách mạng Nga 1905 – 1907 để rút ra các bài học lịch sử.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

- Vai trò của Lê-nin đối với Cách mạng Nga đầu thế kỉ XX.
- Tính chất và ý nghĩa của cuộc Cách mạng Nga 1905 – 1907.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

Tranh, ảnh, tài liệu về Lê-nin và Cách mạng Nga 1905 – 1907.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

Vào đầu thế kỉ XX, trong khi phong trào công nhân các nước Âu – Mĩ bị Quốc tế thứ hai chi phối thì do đâu mà phong trào đấu tranh của công nhân Nga vẫn tiếp tục phát triển và đạt tới đỉnh cao ?

2. Dạy và học bài mới

Mục I – V.I. Lê-nin và sự thành lập chính đảng công nhân ở Nga

Về mục này, GV trình bày các ý chính :

– Tình hình nước Nga trước cách mạng.

+ GV nhắc lại cuộc Cải cách nông nô 1861 và đặt câu hỏi : Tình hình kinh tế nước Nga sau cuộc Cải cách nông nô 1861 như thế nào ? GV nêu rõ : kinh tế TBCN phát triển, nhưng vẫn gặp những cản trở của chế độ chuyên chế Nga hoàng và tàn dư của chế độ nông nô. Công nhân, nông dân, các dân tộc bị áp bức trong đế quốc Nga hết sức khổn khổ (theo SGK).

+ Trong tình hình như vậy, điều gì sẽ xảy ra ? (mâu thuẫn giai cấp giữa các dân tộc bị áp bức với Nga hoàng sẽ dẫn tới một cuộc cách mạng. Trong những năm 1881 – 1886, ở Nga nổ ra 48 cuộc bạo động với 80 000 công nhân tham gia...).

– Lê-nin và những hoạt động cách mạng cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX.

+ GV hướng dẫn HS sưu tầm tài liệu, chuẩn bị trình bày về cuộc đời và buổi đầu hoạt động cách mạng của Lê-nin.

+ Lê-nin với việc thành lập Đảng Công nhân xã hội dân chủ Nga : chuẩn bị về tổ chức (thống nhất những nhóm mácxít và lập Liên hiệp đấu tranh giải phóng giai cấp công nhân) ; về tư tưởng lý luận (xuất bản báo *Tia Lửa*, truyền bá chủ nghĩa Mác vào phong trào công nhân).

+ Đảng Công nhân xã hội dân chủ Nga chính thức được thành lập năm 1903. Dựa vào SGK, GV trình bày nhiệm vụ, tính chất của Đảng, tinh thần phong của Đảng (lãnh đạo nhân dân kiên quyết chống chế độ tư bản, phong kiến, thực hiện sứ mệnh của mình – lật đổ chế độ Nga hoàng, xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa...).

GV gợi ý HS nêu những điểm nổi bật của Đảng Công nhân xã hội dân chủ Nga, khác với các đảng của Quốc tế thứ hai ; từ đó nêu khái niệm "đảng vô sản kiểu mới".

Mục II – Cách mạng Nga 1905 – 1907

1. Cách mạng bùng nổ

GV cho HS đọc đoạn viết trong SGK về diễn biến cách mạng và hướng dẫn các em về nhà lập niên biểu.

Thời gian	Sự kiện
– Ngày 9 – 1 – 1905	– 14 vạn công nhân Xanh Pê-téc-bua đưa đơn thỉnh nguyện đến Cung điện Mùa Đông, bị đàn áp, lịch sử gọi là "Ngày Chủ nhật đẫm máu".
– Mùa hè 1905	– Phong trào lan rộng, lôi cuốn cả binh lính và nông dân tham gia
– Ngày 1-5-1905	– Công nhân toàn Nga biểu dương lực lượng.
– Tháng 6 – 1905	– Thuỷ binh chiến hạm Pô-tem-kin khởi nghĩa ở Ô-dét-xa. Công nhân, nông dân tiếp tục đấu tranh, thành lập các Xô viết.
– Tháng 12 – 1905	– Tổng bãi công bắt đầu ở Mát-xcơ-va và sau đó nổ ra ở nhiều nơi khác rồi nhanh chóng biến thành khởi nghĩa vũ trang.
– Năm 1907	– Phong trào cách mạng chấm dứt.

2. Tính chất và ý nghĩa lịch sử

GV gợi ý cho HS nhớ lại nội dung khái niệm "cách mạng tư sản", nhấn mạnh đến giai cấp lãnh đạo (tư sản). Nhiệm vụ, mục tiêu của cuộc cách mạng tư sản : lật đổ chế độ phong kiến, xây dựng chế độ thống trị tư bản chủ nghĩa. Từ đó, liên hệ đến Cách mạng này ở Nga 1905 – 1907 và nhận thấy cách mạng Nga có những điểm khác cơ bản gì so với các cuộc cách mạng tư sản đã học ?

– Lực lượng nào lãnh đạo cách mạng ? (giai cấp vô sản). Đối với HS khá và giỏi, GV có thể đặt thêm câu hỏi : Vì sao giai cấp vô sản lại lãnh đạo cách mạng tư sản ? (thực hiện nhiệm vụ cách mạng trước mắt là đánh đổ chế độ phong kiến Nga hoàng đang thống trị, xoá bỏ mọi hình thức bóc lột phong kiến). Song Cách mạng Nga 1905 – 1907 không dừng ở việc thay thế chế độ phong kiến bằng chế độ tư bản chủ nghĩa mà tiến lên làm cách mạng xã hội chủ nghĩa.

Trên cơ sở đó, GV hình thành cho HS khái niệm "Cách mạng dân chủ tư sản kiểu mới" : Cách mạng làm nhiệm vụ của cuộc cách mạng dân chủ tư sản, nhưng

do giai cấp vô sản lãnh đạo. Sau khi thắng lợi, cách mạng được chuyển lên cách mạng xã hội chủ nghĩa, thiết lập chuyên chính vô sản.

– Về nguyên nhân thất bại, GV có thể rút ra mấy nguyên nhân làm cho Cách mạng Nga 1905 – 1907 thất bại như sau :

- + Sự phản bội của giai cấp tư sản, giúp Nga hoàng đàn áp công nhân đấu tranh.
- + Chưa có sự phối hợp chặt chẽ giữa công nhân và nông dân trong đấu tranh.
- + Công nhân còn thiếu kinh nghiệm tổ chức và thiếu sự lãnh đạo cách mạng của đảng.

+ Chưa vận động, giác ngộ binh lính, nhân dân.
– Tuy vậy, Cách mạng Nga 1905 – 1907 có ý nghĩa lịch sử lớn lao (xem SGK) ; từ đó, rút ra bài học (có đảng của giai cấp vô sản lãnh đạo, liên minh công nông, vận động binh sĩ, kiên quyết cách mạng...).

Đối với bài tập về nhà, GV hướng dẫn HS lập Bảng so sánh Cách mạng Nga 1905 – 1907 với các cuộc cách mạng tư sản (đã học) theo mẫu sau :

	Động lực	Lãnh đạo	Mục đích	Kết quả
Cách mạng Nga 1905 – 1907				
Các cuộc cách mạng tư sản (Hà Lan, Anh, Mĩ, Pháp, ...).				

3. Sơ kết bài học

Nhắc lại nội dung chính của bài : Đầu thế kỷ XX, nước Nga tồn tại nhiều mâu thuẫn phải giải quyết, đã trở thành trung tâm của phong trào công nhân quốc tế lúc bấy giờ. Cách mạng Nga 1905 – 1907 là cuộc cách mạng dân chủ tư sản đầu tiên do giai cấp vô sản lãnh đạo. Tuy thất bại nhưng cuộc cách mạng này có ý nghĩa lịch sử to lớn, không chỉ đối với nước Nga mà đối với nhiều nước phương Đông.

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Yêu cầu HS tìm hiểu qua sách báo để trình bày tiểu sử, sự nghiệp của Lê-nin.

Câu 2. Dựa vào mục II, trình bày diễn biến của cách mạng (chỉ chọn những sự kiện tiêu biểu).

Câu 3. Dựa vào giai cấp lãnh đạo cách mạng, động lực cách mạng, chính quyền, xu thế phát triển của cách mạng để trả lời.

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. "Vì sao Cách mệnh 1905 thua ?

1. Vì khi đầu tư bản muốn lợi dụng thợ thuyền đập đổ vua ; sau nó thấy thợ thuyền hăng hái quá, nó sợ đập vua rồi lại đập cả nó, cho nên nó phản thợ thuyền mà giúp cho vua.

2. Vì thợ thuyền với dân cày không nhất trí. Khi thợ thuyền nổi lên thì dân cày không theo ngay. Thợ thuyền thua rồi, dân cày mới nổi lên, để cho vua nó trị thợ thuyền rồi nó trở qua trị dân cày.

3. Thợ thuyền chưa có kinh nghiệm nhiều, và tổ chức chưa hoàn toàn.

4. Chưa vận động lính và súng ống khí giới của dân ít quá".

(Theo : Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Tập 2, Sđd, tr. 279)

2. Lê-nin (1870 – 1924)

Vla-đi-mia I-lịch U-li-a-nốp, tức Lê-nin, nhà tư tưởng, nhà hoạt động cách mạng vĩ đại Nga, người lãnh đạo cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Nga thắng lợi và xây dựng nhà nước Liên Xô.

Lê-nin sinh ngày 22 – 4 – 1870 ở Sim-biếc (nay là U-li-a-nốp) trong một gia đình nhà giáo tiến bộ. Người anh cả của Lê-nin bị án tử hình vì tham gia mưu sát Nga hoàng (1887). Lê-nin đã tham gia phong trào cách mạng từ hồi còn là sinh viên, nhưng không đi theo con đường của anh mình, mà tiếp thu chủ nghĩa Mác, lận lỗi trong phong trào công nhân. Năm 1893, Lê-nin hoạt động ở thủ đô Pê-téc-bua và trở thành người cầm đầu nhóm công nhân mácxít ở đây. Năm 1895, Lê-nin lập ra *Hội liên hiệp đấu tranh giải phóng giai cấp công nhân*. Tháng 12-1895, Lê-nin bị tù. Năm 1897, Lê-nin bị đày đi Xi-bia 3 năm. Năm 1900, Lê-nin ra sống ở nước ngoài. Năm 1903, tại Đại hội II của Đảng Xã hội dân chủ Nga, Lê-nin đã đấu tranh kiên quyết chống bọn cơ hội chủ nghĩa trong Đảng. Khi bầu các cơ quan Trung ương của Đảng, những người theo đường lối của Lê-nin được đa số (từ đó có tên là Bônsêvích), còn bọn cơ hội chủ nghĩa bị thiểu số (có tên là Mensêvich). Bọn Mensêvich chống lại Lê-nin trên tất cả mọi vấn đề về chiến lược, sách lược cách mạng và nguyên tắc xây dựng Đảng. Khi Cách mạng 1905 nổ ra, Lê-nin trở về nước, lãnh đạo cách mạng. Cuối năm 1907, để tránh chính quyền Nga hoàng khủng bố, Lê-nin lại ra sống ở nước ngoài.

Trong Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914 – 1918), Lê-nin kiên quyết chống chiến tranh đế quốc trong khi bọn lãnh tụ cơ hội chủ nghĩa của Đảng Xã hội

dân chủ Tây Âu trong Quốc tế II ủng hộ giai cấp tư sản nước mình, phản bội quyền lợi của giai cấp công nhân. Lê-nin đề ra khẩu hiệu : *Biến chiến tranh để quốc thành nội chiến cách mạng*. Sau khi cuộc Cách mạng dân chủ tư sản Nga tháng 2 – 1917 thành công, tháng 4 – 1917, Lê-nin từ Thụy Sĩ trở về nước và trình bày một bản cương lĩnh quan trọng, vạch ra đường lối lãnh đạo cách mạng trong giai đoạn mới, sau đó vào lịch sử với tên gọi *Luận cương tháng Tư*. Tháng 7 – 1917, Chính phủ lâm thời tư sản ra lệnh truy nã Lê-nin, buộc Lê-nin phải sống ẩn náu, sau đó ra nước ngoài. Ngày 7 – 10 – 1917 (20 – 10 – 1917), Lê-nin bí mật từ Phần Lan trở về Pê-tơ-rô-grát để lãnh đạo cách mạng. Đêm 25 – 10 (7 – 11 – 1917), Đại hội Xô viết toàn Nga lần thứ hai đã long trọng tuyên bố nước Nga là nước Cộng hoà Xô viết của công nhân và nông dân và bầu Lê-nin làm Chủ tịch Hội đồng Uỷ viên nhân dân (Chính phủ cách mạng) đầu tiên của nước Cộng hoà Xô viết Nga.

Lê-nin đã xây dựng chính quyền mới, xây dựng cơ sở kinh tế xã hội chủ nghĩa, đấu tranh thắng lợi chống cuộc can thiệp vũ trang của bọn đế quốc và nội chiến, xây dựng Liên bang Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết (1922). Lê-nin còn là người sáng lập ra Quốc tế III hay Quốc tế Cộng sản (tháng 3 – 1919), đấu tranh kiên quyết chống chủ nghĩa cơ hội "hữu" khuynh và bệnh áu trĩ "tả" khuynh trong phong trào cộng sản.

Bị thương nặng do bọn phản cách mạng mưu sát (năm 1918), sức khoẻ ngày càng giảm sút, Lê-nin vẫn dành những ngày cuối cùng của đời mình để vạch ra đường lối, phương châm và kế hoạch xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Liên Xô. Lê-nin mất ngày 21 – 1 – 1924. Nhân dân Liên Xô, giai cấp công nhân và nhân dân các dân tộc bị áp bức trên toàn thế giới đời đời nhớ ơn Người.

(Theo : Đăng Đức An (Chủ biên), *Nhân vật lịch sử...*, Sđd, tr.92 – 93)